

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Zprávy a oznámení

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 62 (2017), No. 1, 71–75

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/146724>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2017

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Zprávy oznámení

OSMDESÁTINY PROFESORA STANISLAVA MÍKY

V dubnu 2017 oslaví osmdesáté narozeniny prof. RNDr. Stanislav Míka, CSc. Narodil se 5. dubna 1937 v Nalžovských Horách. V letech 1952 až 1955 studoval na Vrchlického gymnáziu v Klatovech. V roce 1959 ukončil studium matematiky a fyziky na Fakultě přírodních věd Vysoké školy pedagogické v Praze. V letech 1959 až 1962 působil jako pedagog na jednáctileté střední škole — střední všeobecně vzdělávací škole v Tachově. V roce 1962 přešel na Vysokou školu strojní a elektrotechnickou v Plzni.

Po listopadu 1989 byl jedním z otčů-zakladatelů Fakulty aplikovaných věd (FAV) a posléze Západočeské univerzity v Plzni (ZČU). Zastával řadu významných akademických funkcí na univerzitní i fakultní úrovni. Byl prvním předsedou akademického senátu ZČU, v letech 1992 až 1999 děkanem FAV a v letech 1999 až 2003 vedoucím katedry matematiky FAV.

Jméno Stanislava Míky zůstane navždy spojeno se zavedením a rozvojem nových matematických studijních oborů na ZČU. Přednášel řadu předmětů, mj. numerické metody, speciální numerické metody, numerickou optimalizaci, parciální diferenciální rovnice a matematické modelování.

Vytvořil koncepci výuky numerických metod a matematického modelování. Je autorem nebo spoluautorem učebních textů *Matematická analýza I* (spoluautor Pavel Drábek, ZČU, 1991), *Matematická*

analýza II (spoluautor Pavel Drábek, ZČU, 1991), *Matematická analýza III* (ZČU, 1993), *Numerické metody algebry* (SNTL, 1982), *Okrajové úlohy pro ODR* (spoluautor A. Kufner, SNTL, 1979), *Parciální diferenciální rovnice* (spoluautor A. Kufner, SNTL, 1983), *Numerické metody řešení obyčejných diferenciálních rovnic* (spoluautor Petr Příkryl, ZČU, 1994), *Numerické metody řešení parciálních diferenciálních rovnic* (spoluautor Petr Příkryl, ZČU, 1995).

V odborné oblasti se věnoval numerickým metodám pro parciální diferenciální rovnice, publikoval například články zaměřené na numerické modelování dynamiky tekutin a monografii věnovanou modelování transportu částic.

Profesor Míka založil tradici mezinárodních seminářů IMAMM (Industrial Mathematics and Mathematical Modelling) a byl klíčovou postavou při realizaci mezinárodních konferencí Modelling.

Stanislav Míka po dobu aktivního působení na katedře matematiky vychoval několik svých následovníků, kteří působí v akademické i aplikační sféře.

Jubilant je stále aktivní a občas přednáší zajímavé partie z matematického mo-

delování studentům FAV ZČU. Je také vždy připraven poskytnout cenné rady mladším kolegům.

Milý Stando, přejeme Ti do dalších let pevné zdraví, štěstí a životní optimismus.

Marek Brandner, Pavel Drábek

ZA FRANTIŠKEM MATYÁŠKEM

Dne 18. ledna 2017 jsme se v prostějovském kostele sv. Cyrila a Metoděje rozloučili s naším dlouholetým kolegou a také vedoucím Katedry matematiky na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, RNDr. Františkem Matyáškem, CSc. Šlo nejen o našeho kolegu, ale také o výraznou osobnost fakulty, a proto bychom chtěli připomenout několik údajů z jeho života.

František Matyášek se narodil 17. prosince 1931 v Mostě v Čechách, ale brzy se jeho rodina přestěhovala na Moravu do Prostějova, kde František absolvoval reálné gymnázium. Po maturitě v roce 1950 odešel do Prahy studovat matematiku a deskriptivní geometrii na Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy. Vysokoškolská studia ukončil v roce 1954. Svou pedagogickou činnost zahájil jako učitel na jedenáctileté střední škole v Ostrově nad Ohří a po čtyřech letech byl na vlastní žádost přeložen do Uničova. Od září roku 1960 pak působil na Střední průmyslové škole strojnické v Prostějově.

Jeho hluboký zájem o matematiku se projevil v tom, že v roce 1964 úspěšně složil přijímací zkoušky k zařazení do externí aspirantury na Přírodovědecké fakultě UP v Olomouci (obor algebra a teorie čísel). V roce 1966 byl přijat jako odborný asistent na Katedru matematiky Pedagogické fakulty UP, kde vyučoval algebru a geometrii.

V roce 1972 složil František Matyášek na Matematicko-fyzikální fakultě UK ri-

gorózní zkoušky v oboru algebra a teorie čísel a získal titul RNDr. Ve studiu svého oboru pokračoval, ale až za dlouhých deset let mohl obhájit svou kandidátskou disertaci v oboru algebra a teorie čísel, a to na téma *Některé vlastnosti ternárních algebraických struktur*.

V roce 1984 mu byl na Matematicko-fyzikální fakultě UK udělen titul CSc. V listopadu roku 1989 obdržel společně s dalšími 77 pracovníky Pedagogické fakulty UP morální rehabilitaci a bylo mu doporučeno habilitační řízení.

V roce 1990 se stal vedoucím Katedry matematiky na Pedagogické fakultě UP, aktivně se zapojil do života fakulty i univerzity, stal se členem Akademického senátu Pedagogické fakulty UP a brzy poté byl zvolen předsedou fakultního Akademického senátu.

Svou odbornou činnost shrnul ve čtyřech monografiích, publikoval však i odborné stati, především ve sbornících UP, a pro posluchače matematiky připravil vhodné studijní materiály. Bezesporu zaujme i jeho přístup k řešení nejen odborných, ale také metodických otázek, souvisejících s výukou matematiky. Celým jeho dílem proniká hluboký zájem o filozofii matematiky. Zvláštní pozornost věnoval F. Matyášek i historii matematiky. Svých znalostí využíval rovněž při působení na letních školách mladých matematiků. Angažoval se jako člen Jednoty českých matematiků a fyziků a za jeho práci mu bylo v roce 2014 uděleno čestné uznání.

Všichni spolupracovníci i přátelé, kteří se s Františkem Matyáškem setkávali, si na něj zachovají vzpomínku jako na pracovitého, skromného a čestného člověka, ochotného vždy poradit i pomoci, na člověka se zvláštním osobitým humorem. Rádi jsme s ním spolupracovali a děkujeme mu za všechno, co nám stačil předat.

Milan Kopecký a kolektiv spolupracovníků

PROFESOR JAROSLAV ZEMÁNEK
(3. 9. 1946 – 18. 2. 2017)

Z Varšavy přišla smutná zpráva, že zemřel významný matematik profesor Jaroslav Zemánek.

Jaroslav Zemánek se narodil v roce 1946 v Praze. Od mládí projevoval velký zájem a talent pro matematiku. Pravidelně se účastnil matematických olympiád a v letech 1963 a 1964 úspěšně i mezinárodního kola. Po absolvování MFF UK pracoval v letech 1969–1982 v Matematickém ústavu ČSAV jako odborný a vědecký pracovník. Souběžně byl doktorandem prof. W. Želazka v Matematickém ústavu Polské akademie věd, kde obhájil svou doktorskou práci v roce 1977.

Od roku 1982 pak působil v Matematickém ústavu Polské akademie věd, který je prestižním matematickým centrem. V roce 1985 se zde habilitoval a v roce 1996 se stal profesorem.

Jaroslav Zemánek je autorem celkem 74 vědeckých prací, které byly publikovány v předních mezinárodních časopisech. Jeho centrálním oborem zájmu byly Banachovy algebry, kde dosáhl hlubokých výsledků. Uvedme alespoň jeho charakteristiku komutativních algeber pomocí spektrálních vlastností nebo výsledky o idempotentech a quasinilpotentech v Banachových algebrách. Další významné výsledky se týkají konvergence výrazů typu $\lim_{n \rightarrow \infty} \|g(T^n)\|^{1/n}$, kde T je operátor v Banachově prostoru a g vhodná geometrická charakteristika operátoru (jde o analogii známého vzorce pro spektrální poloměr). Prof. Zemánek se dále zabýval numerickými obrazy operátorů, ergodickou teorií, semigrupami operátorů a v poslední době Volterrovým operátorem.

Jaroslav Zemánek byl editorem 6 matematických časopisů včetně *Czechoslovak Mathematical Journal* a *Mathematica Slovaca*. Dlouhodobě vedl seminář *Teorie operátorů* v Matematickém ústavu ve Var-

šavě a byl školitelem 7 doktorandů. Byl organizátorem četných matematických konferencí, laureátem Hlavní ceny Polské matematické společnosti a koordinátorem programu TODEQ (Marie Curie, Evropská unie). Po celý život zůstal členem JČMF, o jejíž činnost se vždy zajímal a úzkostlivě dbal, aby nezmeškal zaplatit včas členské příspěvky (v tom může být příkladem i pro nás domácí členy).

Pro Jaroslava byla vždy matematika středem zájmu a jeho nejoblíbenějším místem byla matematická knihovna. Měl neobyčejně rozsáhlou znalost literatury. Myslím, že jedním z důvodů jeho přestěhování do Polska byla proslulá varšavská matematická knihovna. V knihovně se seznámil i se svou manželkou, se kterou měl až dojemně hezký vztah. Jeho manželka zemřela jen pár týdnů před ním.

Kromě matematiky byla velkou láskou Jaroslava astronomie. Doma měl hvězdářský dalekohled, navštěvoval pravidelně odborné přednášky a vždy se zajímal o místa spojená s historií astronomie, především s působením Koperníka, Tychoha Brahe a Keplera.

Další láskou Jaroslava byly knihy. Ve velkém množství nakupoval knihy v různých jazycích s tím, že si je přečte, až bude v penzi. Bohužel to asi nestihl.

Vladimír Müller

PROF. MIKULÁŠEK ZÍSKAL
NUŠLOVU CENU

Prof. RNDr. Zdeněk Mikulášek, CSc., získal dne 13. prosince 2016 Nušlovu cenu České astronomické společnosti. Z laudatia vyjímáme:

Zdeněk Mikulášek vystudoval fyziku na Přírodovědecké fakultě MU v Brně v letech 1965–1970. Po promoci působil nejprve jako asistent v oboru fyzika na VUT

v Brně a v letech 1972–1990 jako odborný pracovník na Hvězdárně a planetáriu M. Koperníka v Brně. V roce 1980 obhájil v Astronomickém ústavu ČSAV v Ondřejově kandidátskou práci *Studium pekulárních hvězd CQ UMa* a o rok později získal akademický titul RNDr. na UK v Praze. Hned po převratu byl na základě výběrového řízení jmenován ředitelem Hvězdárny a planetária M. Koperníka v Brně, kterou neobyčejně povznesl na významné osvětové, ale i odborné astronomické zařízení. Již od roku 1995 však začal souběžně přednášet jako odborný asistent na Přírodovědecké fakultě MU astronomii a astrofyziku. V roce 2001 se na MU habilitoval na základě práce *Úvod do fyziky hvězd a hvězdných soustav*, roku 2012 byl jmenován profesorem.

Ve své vědecké práci se věnoval zejména výzkumu chemicky pekulárních hvězd, zákrytovým proměnným hvězdám a studiu změn astroklimatu. Jako dlouholetý garant astronomické a astrofyzikální výuky v rámci studijního programu fyzika na Přírodovědecké fakultě MU se stal autorem řady kurzů a skript napsaných velmi moderně a pro studenty atraktivně, což vedlo k vysokému nárůstu studentů astronomie a astrofyziky na MU. Před jeho příchodem totiž subkatedra astronomie skomírala.

Od roku 2002 byl hlavním řešitelem řady projektů GA ČR, školitelem bakalářských, magisterských i doktorských studentů a od roku 2009 je předsedou komise pro státní rigorózní zkoušky na Přírodovědecké fakultě MU. Působí také jako oponent a člen atestačních komisí v dalších českých i slovenských astronomických institucích. Je členem Mezinárodní astronomické unie i České astronomické společnosti.

Jeho druhou profesí je pěstování vážné hudby. V roce 1994 založil hudební soubor Komorní dechová harmonie Brno a až do-

sud je jeho uměleckým vedoucím. Soubor nezřídka vystupuje i na národních či mezinárodních astronomických akcích.

Prof. Mikulášek publikoval od r. 1969 do současnosti podle databáze ADS 172 vědeckých prací, které až dosud získaly 709 citací, tj. 4,1 citace na práci. Jeho Hirschův index H je roven 14. V řadě prací je prvním autorem a týmy, které se na publikacích podílejí, jsou často výrazně mezinárodní — jeho spoluautory jsou slovenští, němečtí, čínští, ruští, italské, japonští, chorvatští, turečtí aj. astronomové. Brněnské univerzitní pracoviště se tak stalo významným současným českým vědeckým centrem, jak o tom svědčí i mezinárodní konference pořádané v Brně nebo brněnskými astronomy organizované např. v Litomyšli.

Prof. Mikulášek se rovněž významně zasloužil o popularizaci astronomie. Je jediným žijícím spoluautorem českého unikátu — knihy „tři Zdeňků“ *Sto astronomických omylů uvedených na pravou míru*, vydané nakladatelstvím Svoboda v roce 1988 v rekordním nákladu 135 tisíc výtisků. Je však také oblíbeným řečníkem při veřejných přednáškách i na astronomických konferencích, který dokáže doslova uhranout své posluchače originálními způsoby, jak jim přiblížit astrofyzikální tematiku. Právem také získal v roce 2008 cenu ČAS *Littera astronomica*. Od r. 2000 nese jeho jméno planetka č. 11124.

Prof. Mikulášek je příkladem badatele se širokým rozhledem, který mohl uplatnit naplno své vědecké, pedagogické a řídicí schopnosti teprve od svých 43 let. Stále pracuje na plný úvazek a stal se významnou postavou naší současné astronomie. To jsou důvody, pro které mu Česká astronomická společnost uděluje své nejvyšší ocenění — Nušlovu cenu ČAS za rok 2016.

Jiří Grygar

UDĚLENÍ CENY PROFESORA IVA BABUŠKY ZA ROK 2016

Ve čtvrtek 22. prosince 2016 udělily Česká společnost pro mechaniku a Jednota českých matematiků a fyziků již po třiatřicáté Cenu profesora Iva Babušky za nejlepší práci v oboru počítačových věd pro studenty a mladé vědecké pracovníky. Cenu založil v roce 1994 významný český matematik Ivo Babuška. Od podzimu 1968 působí profesor Babuška ve Spojených státech amerických, nyní v Institute for Computational Engineering and Sciences, University of Texas, Austin. U příležitosti 90. narozenin prof. Babušky se na University of Texas konala ve dnech 21. a 22. března 2016 mezinárodní vědecká konference *Advances in Mathematics of Finite Elements*.

Cenu profesora I. Babušky za rok 2016 získal RNDr. Adam Kosík, Ph.D., z Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze za doktorskou disertační práci *Fluid-structure interaction*. V práci se zkoumají metody numerického modelování 2D interakce proudící stlačitelné vazké tekutiny a elastického tělesa. Diskretizace úlohy je provedena nespojitou Galerkinovou metodou. Mezi numerickými experimenty uvádí autor i modely kmitání lidských hlasivek.

Současně byla udělena další čestná uznání. Druhé místo přisoudila komise Ing. Radku Štefanovi, Ph.D., z Fakulty stavební ČVUT v Praze za disertaci *Transport processes in concrete at high temperatures*. Třetí a čtvrté místo obsadili rovným dílem Ing. Václav Hapla, Ph.D., se svou doktorskou disertací *Massively parallel quadratic programming solvers with applications in mechanics* a Ing. Michal Merta, Ph.D., s prací *Parallel boundary element methods in space and time*. Oba své práce obhájili na Fakultě elektrotechniky a informatiky VŠB-TU Ostrava.

Čestné uznání bylo uděleno též v ka-

tegorii diplomových a bakalářských prací. Rozhodnutím hodnotitelské komise je získal Bc. Jakub Kružík z Fakulty elektrotechniky a informatiky VŠB-TU Ostrava za svou bakalářskou práci *Parallelizations of TFETI-1 coarse problem*.

Cena i uznání jsou udíleny každoročně a jsou spojeny s finanční odměnou.

Karel Segeth

nové knihy

JOHANNES KEPLER:
**O ŠESTIÚHELNÉ SNĚHOVÉ
VLOČCE — POUTAVÉ ČTENÍ
O „NIČEM“**

Z latiny přeložil Petr Daniš

*Matfyzpress, Praha, 2016, 94 stran,
ISBN 978-80-7378-328-0*

Útlá knížečka malého formátu (A6) je zajímavě uspořádaná. Po krátké předmluvě z pera prof. Valvody následuje vlastní Keplerův text ve dvou jazykových verzích uspořádaných po dvojicích stránek. Nejprve se nalézá originální latinský text a na